

INTERNATIONAL
DEBAT & ANALYSERedaktør: Flemming Rose
flemming.rose@jp.dk

I samarbejde med

Bloomberg

The Washington Post

FP
Foreign Policy

Dansk Institut For Internationale Studier

Dansk Institut For Internationale Studier

Fører grøn økonomi
til større fattigdom?

Kritiske røster advarer mod, at indførelse af grøn økonomi i Afrika i virkeligheden er et skalkeskjul for vestlige virksomheder. Lokalbefolkningen risikerer at blive den store taber.

MIKKEL FUNDER
international@jp.dk

En afrikansk skov er ikke bare en skov. Den er del af en global, grøn markedsøkonomi, som vokser i disse år. En økonomi, som måske nok er god for miljøet, men ikke nødvendigvis for den fattige afrikaner.

I Vesten har vi en forestilling om Afrikas skove og savanner som "vild natur". En natur, som måske nok trues af civilisationen, men som er adskilt og afsides fra den. Det er en spændende tanke, men den er ikke korrekt. For sagen er, at stort set al Afrikas natur i dag på den ene eller anden måde er inddraget i den globale markedsøkonomi.

Det er der sådan set ikke noget nyt i. Allerede før kolonitiden høstede arabiske karavaner elfenben i Afrika, og siden udnyttede kolonimagterne kontinentets naturressourcer i rigt mål. I dag er der så kommet nye aktører til, bl.a. de asiatiske lande, som har en stor interesse i Afrikas tømmer, jord, vand, olie, mineraler og andre naturressourcer.

Ud over den globale udnyttelse af Afrikas naturressourcer inddrages kontinentets natur og miljø i stigende grad også i en ny variant af den globale økonomi, den såkaldt "grønne økonomi". Grøn økonomi er en kompleks størrelse med mange navne og varianter. Men et udbredt princip er, at naturen og dens "serviceydelser" til samfundet skal prissættes og handles via markedet.

Et fremtrædende eksempel er den såkaldte REDD-mekanisme, som pt. er under udvikling som et instrument til at begrænse klimaforandringer. Ekspertter antager, at den betydelige fældning af skov i Afrika, Asien og Latinamerika er årsag til op mod 15-20 pct. af verdens CO₂-udslip. Det grundlæggende princip i REDD er derfor, at det skal gøres økonomisk rentabelt for disse lande at bevare deres skov

fremfor at fælde den til tømmereksport eller rydde den til landbrugsjord.

Nøjagtig hvordan REDD-mekanismen skal fungerer, er genstand for en del debat, men en mulighed, som p.t. afprøves flere steder, er, at lande eller industrier, som producerer for meget CO₂ (typisk i Vesten), kan kompensere ved at betale andre lande (f.eks. i Afrika) for at bevare deres skov. Dermed går regnestykket i princippet op: Skoven bevares, klimaforandringerne mindskes, og de fattige lande får en økonomisk gevinst.

Det lyder jo fint, og af samme grund støttes udviklingen af REDD-mekanismen i dag af en række internationale aktører in-

den for udvikling og miljø. Det gælder bl.a. Verdensbanken, FN samt mange bistands- og naturfredningsorganisationer. Også Afrikas egne regeringer har en stigende interesse i sådanne tiltag, bl.a. fordi de ser en mulighed for at sikre en indtægt til staten og lette den vanskelige opgave med at forvalte miljøet via statslig styring.

REDD og andre lignende mekanismer kan altså ses som udtryk for, at naturbevarende og miljømæssig bæredygtighed forsøges sikret via den globale markedsøkonomi. Den grønne økonomi er endnu under udvikling, og i forhold til den traditionelle økonomi taler vi stadig om småpenge. Men den globale grønne økonomi har ikke

” Ud over den globale udnyttelse af Afrikas naturressourcer inddrages kontinentets natur og miljø i stigende grad også i en ny variant af den globale økonomi, den såkaldt "grønne økonomi".

desto mindre reelle konsekvenser for Afrikas natur og mennesker.

En fjernliggende skov i Afrika er nu ikke alene interessant for et tømmerfirma, men potentielt også for internationale forhandlere af CO₂-kvoter, og for naturfredningsorganisationer eller private iværksættere fra Vesten, som ønsker at opkøbe skoven på markedsvilkår og udlægge den til naturfredning eller naturturisme.

Er det da et problem? Det kan det blive. For det første kan man diskutere, hvem der egentlig får gavn af de globale grønne markedsme-kanismers indtog i Afrika og andre steder i Syd. Eksempelvis har kritiske røster peget på, at REDD-modellen i virkeligheden blot handler om, at vestlige lande ser en mulighed for at fortsætte med deres CO₂-udslip mod en overkommelig betaling til skovforvaltning i fattige lande.

I forlængelse heraf har nogle udviklingsforskere peget på, at den grønne økonomi kan ende som en "reparationsøkonomi", der blot lapper lidt på de miljødelæggelser, som den traditionelle økonomi skaber, uden at tage fat på de grundlæggende miljøproblemer og uligheder i den globale økonomi.

Hertil kommer, at den globale grønne økonomi ikke er uden risici for de afrikanske stater. Det nylige sammenbrud i EU's CO₂-kvotesystem er et eksempel på, at sådanne transnationale mekanismer kan være vanskelige at få på benene, og at efterspørgsel og CO₂ priser kan svinge voldsomt. Desuden er afrikanske lande ikke nødvendigvis godt rustede til at konkurrere i en global grøn økonomi.

Under REDD-modellen vil lande

som eksempelvis Brasilien og Indonesien være formidable konkurrenter, dels fordi deres økonomier allerede er stærke, og dels fordi de med deres store skovarealer kan bidrage til at skævvride markedet.

Endelig risikerer den globale grønne økonomi at bidrage til marginalisering og fattigdom i afrikanske lande, hvis den gribes forkert an. Eksempelvis ser man en stigende tendens til såkaldt "green grabbing", hvor fattige menneskers skov og jord i bl.a. Afrika reelt set sælges bort til udenlandske investorer, stater og ngo'er i miljøbeskyttelsens navn.

For Afrikas skove og savanner ligger jo ikke øde hen; de er beboede af millioner af mennesker, som lever af naturressourcerne. Derfor er kritikere også bekymrede for, at REDD-mekanismen vil medføre, at de mange mennesker, som lever i tropiske skove, vil miste deres levebrød, fordi stater og private investorer overtager kontrollen med skovene og deres nye markedsværdi.

Inddragelsen af Afrikas natur og miljø i en global grøn økonomi kan altså hurtigt blive problemfyldt. Det betyder ikke nødvendigvis, at tanken skal opgives. Flere steder arbejder man på at finde løsninger, hvor også almindelige afrikanske borgere kan få et reelt udbytte af f.eks. REDD-mekanismen. Men der er brug for øget opmærksomhed på de risici, som en global grøn økonomi indebærer for afrikanske lande og deres befolkninger.

Det gælder også for den nye strategi for dansk udviklingsbistand, hvor "grøn vækst" fremhæves som et tema. Her er fokus ganske vist på en mere lokalt forankret grøn økonomi og på sikring af lokalbefolkningers rettigheder. Det er godt, men det er vigtigt ikke at blive forblændet af den grønne økonomis muligheder. Den har væsentlige faldgruber, og den er ikke altid i de fattiges interesse.

Forkortelsen "REDD" dækker over den noget kringledede engelske betegnelse "Reduced Emissions from Deforestation and Degradation", dvs. bestræbelser på at nedbringe CO₂-udslip fra rydning og nedbrydning af skov.

Mikkel Funder er seniorforsker ved DIIS med ekspertise i naturressourcer og fattigdom

Stort set al Afrikas natur er i dag på den ene eller anden måde inddraget i den globale markedsøkonomi. Arkivfoto: Ben Curtis/AP